

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

ПОЛОЖЕННЯ
про організацію інклюзивного навчання
здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами у
Київському національному університеті
будівництва і архітектури

ЗАТВЕРДЖНО

Вченою радою КНУБА
Протокол № 11 від 25.09.2023 р.
Введено в дію наказом ректора
№247 від 18.10.2023 р.

Київ 2023

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	2
2. Організація інклюзивного навчання	5
3. Інклюзивні групи	9
4. Супровід інклюзивного навчання	10
5. Права здобувачів і викладачів інклюзивного навчання.....	11

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про організацію інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами (далі - Положення) у Київському національному університеті будівництва і архітектури (далі – КНУБА, Університет) визначає організаційні засади інклюзивного навчання з метою реалізації права здобувачів з особливими освітніми потребами на здобуття якісної вищої освіти з урахуванням потреб та можливостей таких осіб.

1.2. Положення розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 635, Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 №366), Плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.04.2023 №372) та інші нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері освіти соціального захисту та соціальної реабілітації здобувачів з особливими потребами.

1.3. Університет надає освітні послуги здобувачам освіти на рівній основі, без дискримінації, незалежно від віку, громадянства, місця проживання, статі, кольору шкіри, соціального і майнового стану, національності, мови, походження, стану здоров'я, ставлення до релігії, наявності судимості, а також від інших обставин із застосуванням особистісно орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності усіх здобувачів освіти. Для реалізації забезпечення рівних прав на освіту для усіх здобувачів, Університет створює умови для здобуття якісної освіти особам з особливими потребами – інклюзивне, безпечне, сприятливе для розвитку освітнє середовище, що сприяє формуванню компетентностей для життя, здібностей та обдарувань кожного здобувача,

враховуючи рекомендації індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності).

1.4. У цьому Положенні терміни вживаються в такому значенні:

1.4.1. **Здобувачі освіти з особливими освітніми потребами** – особа з особливими освітніми потребами, яка здобуває освіту в закладі освіти та потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту (пункт 20 частини першої статті 1 Закону України "Про освіту" (далі - Закон);

1.4.2. **Інклюзивне навчання** - система освітніх послуг, яка створює та надає усі необхідні умови для здобуття якісної вищої освіти особам з особливими освітніми потребами, реалізуючи їх право на вищу освіту (Закон України «Про вищу освіту», абзац сьомий статті 4).

1.4.3. **Інклюзивна група** - група в Університеті, де поряд із іншими здобувачами освіти навчаються одна або більше осіб з особливими освітніми потребами.

1.4.4. **Інклюзивне освітнє середовище** – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, для ефективної професійної діяльності працівників закладу вищої освіти, для надання якісних освітніх та інших послуг особам незалежно від їхньої приналежності до закладу освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

1.4.5. **Супровід навчання здобувачів освіти із інвалідністю** – система заходів, що мають забезпечити рівний доступ до навчання, усунути або мінімізувати проблеми студентів із інвалідністю у навчанні. Університет пропонує таким здобувачам низку послуг, якими вони можуть користуватися самостійно або з чиеюсь допомогою, щоб бути успішними у навчанні. Немає єдиного та завершеного переліку заходів та послуг, який би задовольняв потреби всіх здобувачів, тому застосовується індивідуальний підхід.

1.5. При створення інклюзивного освітнього середовища Університет ґрунтується на таких принципах:

- повага до гідності людини, її особистої самостійності, зокрема свободи робити власний вибір, і незалежності;
- рівність можливостей;
- рівність чоловіків і жінок;
- формування толерантності та взаєморозуміння в освітньому середовищі, відсутність дискримінації;
- відкритість та гнучкість освіти, здатність швидко реагувати на зміни та виклики, повне й ефективно залучення до освітнього процесу;
- повага до особливостей осіб з особливими освітніми потребами та/чи інвалідністю і прийняття їх як компонента людської різноманітності й частини людства;
- забезпечення архітектурної, інформаційної, освітньої та соціальної доступності освітнього середовища;
- повага до здібностей осіб з особливими освітніми потребами та/чи інвалідністю і забезпечення їх права зберігати свою індивідуальність.
- інноваційність, аналіз, пошук та впровадження кращих підходів в інклюзивній практиці;
- дотримання стандартів якості освітніх послуг та методичного забезпечення;
- узгодженість та скоординованість дій підрозділів та учасників освітнього процесу;
- безперервність та наступність інклюзивної освіти на всіх рівнях освіти;
- індивідуалізація навчання та гармонійний розвиток особистості;
- залучення до суспільного життя, соціалізація, підготовка до професійної діяльності.

1.6. Уповноважена особа засновника Університету забезпечує створення у закладі вищої освіти інклюзивного освітнього середовища.

1.7. Утворення інклюзивної групи в закладі вищої освіти та припинення її діяльності здійснюється відповідно до наказу керівника закладу вищої освіти.

1.7. Університет надає освітні послуги здобувачам вищої освіти з особливими освітніми потребами за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інших не заборонених законодавством джерел фінансування.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Під організацією освітнього процесу здобувачами освіти з особливими освітніми потребами відноситься перелік вимог з урахуванням їх потреб і можливостей, на підставі якого створюється інклюзивне освітнє середовище.

Плануванню створення інклюзивного освітнього середовища в закладі вищої освіти передують визначення показників та критеріїв, що характеризують стан освітнього середовища в закладі, розроблення методики моніторингу стану, збір та аналіз відповідної інформації, формулювання відповідних рекомендацій. Важливим завданням, що сприяє плануванню відповідних заходів, є періодичне проведення моніторингу щодо виявлення потреб учасників освітнього процесу (здобувачів, а також осіб, що отримують освітні та інші послуги в університеті).

Залежно від отриманих результатів має бути запланована діяльність спрямована, зокрема на:

- корекцію організації освітнього процесу (графік, форми, формат);
- підтримку міждисциплінарного підходу, широке запровадження індивідуальних освітніх траєкторій як реалізацію завдання щодо урахування потреб і можливостей кожного учасника освітнього процесу;
- забезпечення гнучкості освітніх програм, урізноманітнення навчальних методик, урахування потреб здобувачів освіти їх особливостей щодо опанування матеріалу (особливості сприйняття, засвоєння та відтворення інформації);
- зміну методів, методик та підходів до навчання;

– забезпечення гнучкості адміністрування, пошук ефективних управлінських

рішень;

– відповідну підготовку науково-педагогічних, педагогічних працівників, адміністрації закладу вищої освіти для розуміння шляхів та необхідності кращого інтегрування нових освітніх методик, допоміжних технологій в практику і щоденне функціонування закладу вищої освіти;

– надання підтримки усім учасникам освітнього процесу.

2.1.1. Створення інклюзивного освітнього середовища формується з таких основних компонентів як:

– **фізичного простору** закладу освіти, що включає передусім доступність усієї інфраструктури та території, наявність доступної та зрозумілої інформації про розташування будівель, приміщень та підрозділів закладу освіти;

– **освітнього (діяльнісного) простору**, що включає умовне зонування території за видами діяльності (організацію осередків діяльності різного спрямування: освітньої, практичної, професійної, спортивної, мистецької, дозвілля тощо), забезпечення необхідними навчальними матеріалами та відповідними меблями, устаткуванням, засобами;

– **соціального середовища** – створення умов для ефективної взаємодії усіх учасників освітнього процесу з урахуванням їх індивідуальних особливостей: між здобувачами, між здобувачами та науково-педагогічними (педагогічними) працівниками, між учасниками освітнього процесу та іншими зацікавленими сторонами (роботодавцями, громадськими організаціями та їх об'єднаннями тощо); розширення присутності закладу вищої освіти в справах громади, регіону (розвиток неформальної освіти та освіти дорослих, надання додаткових освітніх, та інших послуг тощо);

– **організації** діяльності закладу освіти **в часовому вимірі** (гнучкі графіки роботи (діяльності)).

2.1.2. Організація фізичного та освітнього простору має забезпечувати

принципи універсального дизайну:

- рівність і доступність у використанні;
- гнучкість використання;
- простота та інтуїтивно зрозуміле використання;
- легке сприйняття інформації та її доступність;
- терпимість до помилок;
- мінімізація фізичних зусиль;
- наявність необхідного розміру та простору для доступу та використання.

Одним із важливих принципів універсального дизайну є доступність, яка передбачає архітектурну, транспортну, інформаційну доступність, зокрема доступність інформаційно-комунікаційних технологій та систем, інших освітніх послуг (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

2.1.3. Основними елементами забезпечення архітектурної доступності є приведення території закладу, будівель, споруд та приміщень у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил. У разі коли наявні будівлі, споруди та приміщення закладів вищої освіти неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з інвалідністю, здійснюється їх відповідна адаптація з урахуванням універсального дизайну.

Шляхами реалізації доступності (фізичної/архітектурної та інформаційної) є:

- доступність прилеглої території до будівлі закладу освіти (шляхи руху, зона паркування транспорту);
- безбар'єрний вхід (входи, виходи, сходи, пандуси);
- безперешкодний рух в приміщеннях (коридори, ліфти, підйомники, позначання, піктограми);
- пристосування приміщень (шляхів руху, загальних і санітарних приміщень рекреаційних зон);
- можливість вільно отримувати інформацію про заклад вищої освіти й освітні послуги, що надаються, у різних форматах (збільшений шрифт, шрифт

Брайля, електронний формат тощо);

- застосування в освітньому процесі найбільш прийнятних для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами методів і способів спілкування, у тому числі української жестової мови, шрифту Брайля;

- забезпечення необхідними навчально-методичними матеріалами та інформаційно-комунікаційними технологіями для організації навчального процесу;

- вільна навігація (орієнтування) у закладах вищої освіти та прилеглою територією.

2.1.4. Забезпечення здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами необхідними спеціальними засобами корекції психофізичного розвитку згідно з типовим переліком, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України.

2.2. З метою організації інклюзивного навчання в Університеті у межах існуючої штатної чисельності може створюватися спеціальний підрозділ підтримки або група психолого-педагогічного супроводу (далі – ГППС) здобувачів з особливими освітніми потребами.

2.3. Склад ГППС затверджується наказом ректора Університету.

2.4. До складу ГППС залучаються науково-педагогічні працівники Університету, представники адміністрації Університету та інші фахівці за потреби залежно від поставлених завдань та роботи.

2.5. ГППС співпрацює із структурними підрозділами Університету щодо організації інклюзивного навчання та забезпечення психолого-педагогічного супроводу здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами та виконує наступні завдання:

- розробляє документи з організації та впровадження інклюзивної освіти в Університеті;

- розробляє разом з відповідним деканатом факультету індивідуальний навчальний план здобувача освіти з особливими освітніми

потребами, проводить моніторинг його виконання та корегування у разі потреби;

- організовує підготовку (підвищення кваліфікації) науково-педагогічних працівників Університету та соціальних працівників, волонтерів для забезпечення готовності до роботи із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами шляхом проведення лекцій, семінарів, тренінгів, засідань за круглим столом тощо;

- консультує та надає методичну допомогу науково-педагогічним працівникам Університету щодо організації освітнього процесу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;

- провадить інформаційно-просвітницьку діяльність з формування толерантного ставлення до здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;

- співпрацює із закладами соціального захисту населення, громадськими об'єднаннями з метою провадження волонтерської діяльності, спрямованої на підтримку здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

2.6. Індивідуальний навчальний план здобувача освіти з особливими освітніми потребами розробляється за його участю, з урахуванням рекомендацій індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності) та/або висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, що надається інклюзивно-ресурсним центром (за наявності), підписується таким здобувачем освіти та затверджується керівником закладу вищої освіти.

3. ІНКЛЮЗИВНІ ГРУПИ

3.1. Інклюзивна група в Університеті створюється на підставі письмового звернення здобувача освіти з особливими освітніми потребами або одного із батьків (інших законних представників), а також індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності), іншої документації, що підтверджує наявність в особи особливих освітніх потреб.

3.2. Гранична чисельність здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в одній групі визначається, виходячи з індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, спеціальності, пристосованості аудиторій тощо, про що зазначається у наказі Ректора Університету.

3.3. Створення інклюзивної групи та припинення її діяльності здійснюється відповідно до наказу Ректора Університету.

4. СУПРОВІД ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

4.1. Спеціальний навчально-реабілітаційний супровід здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в Університеті здійснюється з метою організації інклюзивного навчання та з урахуванням обмежень життєдіяльності таких здобувачів, їх психофізичних особливостей та відповідно їх можливостей та потреб. , .

4.2. Супровід починається з моменту звернення здобувачів до Університету.

4.3. Супровід здійснюється за такими напрямками: навчально-організаційний, психолого-педагогічний, соціальний...

4.3.1. Навчально-організаційний супровід передбачає допомогу учасникам освітнього процесу в організації освітнього процесу, написання та моніторинг виконання індивідуального навчального плану здобувача освіти з особливими освітніми потребами, організацію індивідуальних консультацій тощо.

4.3.2. Психолого-педагогічний (психолого-андрагогічний) супровід включає надання психологічної та педагогічної допомоги здобувачам освіти з особливими освітніми потребами під час освітнього процесу. Такий вид супроводу здійснюють кафедри, які забезпечують викладання відповідних освітніх компонент та ГППС.

4.3.3. Соціальний супровід полягає у створенні умов для соціальної та соціально-побутової підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, в тому числі надання інформації та допомоги у влаштуванні в

гуртожиток, отриманні технічних засобів реабілітації, організації волонтерської допомоги для підтримки таких здобувачів освіти.

4.4. Супровід здобувача освіти з особливими освітніми потребами можуть здійснювати батьки (інші законні представники) або особи, уповноважені ними, соціальні працівники (робітники), волонтери.

5. ПРАВА ЗДОБУВАЧІВ І ВИКЛАДАЧІВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

5.1. Науково-педагогічні працівники Університету мають право на підвищення кваліфікації для роботи із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами; отримання консультацій та методичної допомоги щодо організації освітнього процесу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами з боку ГППС.

5.2. Здобувачі вищої освіти із особливими освітніми потребами мають право на розумне пристосування освітнього процесу, яке може включати:

- модифікацію процедури проведення підсумкового контролю (окреме приміщення, продовження часу відведеного для екзамену, використання адаптивних технологій тощо);

- використання спеціального обладнання чи сурдоперекладу під час навчання та підсумкового контролю за технічної можливості;

- пристосування навчального місця аудиторії здобувача освіти згідно рекомендацій індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності) та/або висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи (за наявності), що надається інклюзивно-ресурсним центром;

- альтернативний формат підготовки методичних матеріалів (напр. аудіо/відео формат, друк збільшеним форматом, друк шрифтом Брайля);

- підтримку волонтерів з числа здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників у якості академічних менторів (консультування у процесі виконання завдань із навчальних дисциплін під час першого року навчання, конспектування лекцій у спеціальних зошитах, супровід із місця

проживання до місця навчання і назад (при потребі), допомогу в побутових справах та щоденному житті у місці спільного проживання);

- забезпечення доступу до місця навчання/проживання відповідно вимог державних будівельних норм, стандартів та правил та потреб здобувачів із особливими освітніми потребами.